

Міністерство освіти і науки України

**Модельна навчальна програма
курсу «Простір і людина.
Профільна середня освіта. Основний рівень»
для закладів загальної середньої освіти
(авт. Ісаєв Я. О.)**

**«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 11 травня 2026 року № 761)**

2026

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Галузь: природнича

Модельна навчальна програма курсу «Простір і людина. Профільна середня освіта. Основний рівень» для закладів загальної середньої освіти (далі - Програма) розроблена відповідно до концептуальних засад Нової української школи, Державного стандарту базової і профільної середньої освіти та орієнтована на реалізацію компетентнісного, діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходів до навчання.

Курс «Простір і людина» є міжгалузевим вибіркоким курсом природничої освітньої галузі, що реалізується на основному рівні профільної середньої освіти та інтегрує змістові компоненти громадянської та історичної, соціальної і здоров'язбережувальної, інформатичної освітніх галузей.

Зміст курсу спрямований на формування розуміння взаємозв'язків між природними, соціальними та економічними процесами, а також закономірностей просторової організації життєдіяльності людини. Провідним навчальним предметом курсу є географія, що забезпечує цілісність і наукову логіку змісту. Передбачено використання міжпредметних зв'язків з економікою, історією, громадянською освітою, інформатикою та екологією. Темі курсу сприяють формуванню уявлень про професії у сфері географії, урбаністики та планування територій. Використовуючи приклади з реального життя, практичні кейси та ситуації, встановлюються зв'язки з професіями, пов'язаними з просторовим аналізом (урбаніст, географ, GIS-аналітик, логіст, еколог), що сприяє формуванню уявлень про практичне застосування набутих знань у професійній діяльності.

Актуальність курсу зумовлена необхідністю підготовки учнів і учениць до життя в умовах динамічних суспільних і природних змін, зокрема процесів урбанізації, глобалізації, міграцій, цифровізації та змін клімату, які безпосередньо впливають на якість життя, безпеку та сталий розвиток суспільства.

Метою курсу «Простір і людина» є формування в учнів і учениць просторового мислення, наукового світогляду та відповідального ставлення до навколишнього середовища через усвідомлення взаємозв'язку людини і простору, закономірностей просторової організації природи, суспільства і господарської діяльності, а також розвиток здатності аналізувати, оцінювати та прогнозувати просторові процеси у сучасному світі.

Відповідно до мети передбачено реалізувати такі завдання:

- сформувати уявлення про простір як фізичне, географічне, соціальне, культурне та цифрове явище;
- розкрити закономірності взаємодії людини з природним і соціальним простором упродовж історичного розвитку;
- розвинути вміння встановлювати взаємозв'язки між природними, соціальними, економічними та просторовими процесами;
- сформувати здатність аналізувати вплив простору на розселення, культуру, господарську діяльність і повсякденне життя людини;
- сприяти усвідомленню глобальних просторових проблем людства та шляхів їх розв'язання;
- розвинути навички роботи з різними джерелами інформації, зокрема картами, статистичними даними, цифровими ресурсами та ГІС;
- виховати відповідальну, активну громадянську позицію щодо збереження довкілля та сталого розвитку територій.

Реалізація програми забезпечує формування та розвиток таких ключових компетентностей НУШ відповідно до статті 12 Закону України «Про освіту»:

- **вільне володіння державною мовою;**
- **здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;**
- **компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій** - розуміння природних процесів, явищ і закономірностей просторової організації світу;
- **інформаційно-комунікаційна компетентність** - уміння працювати з цифровими картами, ГІС, онлайн-ресурсами та візуалізаціями даних;
- **навчання впродовж життя** - здатність до самостійного пошуку, аналізу й інтерпретації інформації;
- **громадянські та соціальні компетентності** - усвідомлення просторових аспектів суспільного розвитку, мобільності, міграцій і глобалізації;
- **екологічна компетентність** - відповідальне ставлення до природних ресурсів, оцінка екологічних ризиків і просторової справедливості;

- **культурна компетентність** - розуміння просторової ідентичності, культурного різноманіття та впливу простору на формування культури;
- **інноваційність** - створення власних мультимедійних, проєктних і дослідницьких продуктів.

Зміст курсу побудовано з дотриманням принципів наступності та поступового ускладнення навчального матеріалу. Курс структуровано у три логічно взаємопов'язані розділи, опанування яких здійснюється протягом одного навчального року здобувачами у 10 класі або, за вибором закладу освіти, або безпосередньо здобувачів освіти, відповідно до їх освітніх потреб та інтересів в межах формування індивідуальної освітньої траєкторії, в 11 класі.

Структура курсу:

1. Розділ I. Вступ до курсу «Простір і людина»

Спрямований на формування базових уявлень про поняття простору, його види та підходи до трактування, а також на усвідомлення взаємодії людини і простору в історичному та сучасному контексті.

Очікувані результати: розуміння поняття «простір», видів простору, взаємозв'язку людини з простором.

Методи роботи: групові обговорення, презентації, кейс-метод, ментальні карти, рефлексія.

2. Розділ II. Географічне середовище і характер розселення та діяльності людини

Розкриває вплив природних чинників на розселення, культуру, господарську діяльність і повсякденне життя населення, формування просторової ідентичності, економічні процеси та глобальні виклики.

Очікувані результати: аналіз типів поселень, економічних і культурних особливостей, глобальних просторових проблем.

Методи роботи: аналіз карт, кейс-методи, статистичні дослідження, мультимедійні проєкти, дискусія.

3. Розділ III. Інформаційні технології і трансформація простору

Орієнтований на аналіз сучасних просторових викликів XXI століття, використання геоінформаційних систем, цифрового простору та осмислення моделей просторового розвитку майбутнього.

Очікувані результати: аналіз сучасних просторових викликів, застосування цифрових інструментів.

Методи роботи: робота з ГІС, онлайн-карти, групові дослідження, мультимедійні продукти.

Програма передбачає активне використання дослідницьких, проєктних, проблемно-пошукових, інтерактивних і цифрових методів навчання, що забезпечує досягнення очікуваних результатів навчання відповідно до вимог НУШ.

Вивчення курсу забезпечує формування в учнів і учениць цілісного бачення навколишнього світу як системи взаємопов'язаних природних, соціальних і просторових процесів. Курс сприяє розвитку розуміння просторових взаємозв'язків, наукової допитливості, здатності усвідомлювати вплив простору на життя та громадянську відповідальність людини за зміни довкілля в умовах сучасних глобальних викликів.

Реалізація курсу «Простір і людина» спрямована на досягнення не лише предметних, а й практично орієнтованих результатів, що проявляються у здатності застосовувати набуті знання і вміння в реальних життєвих ситуаціях. Учні та учениці:

- застосовують знання для пояснення просторових процесів;
- використовують карти, статистичні дані та цифрові ресурси;
- аналізують взаємозв'язки між природними, соціальними та економічними процесами;
- оцінюють вплив різних чинників на якість життя населення;
- визначають ризики та пропонують шляхи підвищення безпеки територій;
- створюють власні навчальні продукти (проєкти, презентації, інфографіку, ментальні карти);
- застосовують геоінформаційні технології та онлайн-інструменти для дослідження територій;
- демонструють здатність до командної роботи, аргументованого висловлення позиції та прийняття рішень.

Зміст курсу реалізується на основі поєднання сучасних методичних підходів, що забезпечують активну пізнавальну діяльність учнів та учениць та формування ключових компетентностей. Зокрема, передбачено використання:

- діяльнісного підходу - через організацію практичних досліджень, аналізу реальних ситуацій;
- компетентнісного підходу - через орієнтацію на формування здатності застосовувати знання у практичних умовах;
- проблемно-пошукового підходу - через розв'язання кейсів, аналіз проблемних ситуацій, постановку запитань;

- проєктного підходу - через виконання індивідуальних і групових досліджень, створення навчальних продуктів;
- міжпредметної інтеграції - через поєднання знань з географії, економіки, історії, інформатики;
- цифрового підходу - через використання ГІС, онлайн-карт, візуалізацій даних.

Таким чином, курс «Простір і людина» спрямований на формування в учнів і учениць здатності розуміти та пояснювати сучасні просторові процеси, застосовувати знання у практичній діяльності та відповідально ставитися до розвитку суспільства і довкілля.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Пропоновані види навчальної діяльності
Розділ I. ВСТУП ДО КУРСУ «ПРОСТІР І ЛЮДИНА»		
Тема 1. Поняття простір у науці		
Оцінює довкілля як простір життєдіяльності людини, джерело здоров'я, добробуту та безпеки суспільства [12 ПРО 3.1.1-2] Характеризує властивості об'єктів і явищ простору, пояснює просторові процеси, використовуючи мову науки [12 ПРО 3.1.1-1] Установлює взаємозв'язки між просторовими умовами та діяльністю людини [12 ПРО 3.3.1-1]	Значення простору в житті людини. Поняття «простір». Види простору: фізичний, географічний, соціальний, культурний, цифровий. Вплив просторових умов на життєдіяльність людини.	Робота в групах з різними джерелами інформації; аналіз життєвих ситуацій; рефлексія навчального досвіду. Створення мультимедійних продуктів (презентації, ментальні карти); робота з візуальними джерелами. Аналіз тематичних прикладів та візуальних джерел; кейс-метод; робота в групах з різними джерелами інформації.
Тема 2. Взаємозв'язок простору і людини		
Описує просторові явища і процеси, використовуючи наукову термінологію [12 ПРО 2.2.1-1] Аналізує та систематизує інформацію про просторові процеси з різних джерел [12 ПРО 2.1.1-1]	Підходи до розуміння поняття простору: географічний, філософський, соціологічний, культурний. Взаємодія людини і простору в історичному розвитку.	Аналіз текстових і візуальних джерел; дискусія. Робота в групах з різними джерелами інформації; порівняльний аналіз; робота з картами. Кейс-метод;

Обґрунтовує вплив діяльності людини на збереження або порушення просторових і природних взаємозв'язків [12 ПРО 3.3.1-2]	Антропогенний вплив на географічний простір.	групові обговорення; створення мультимедійних продуктів (презентації, ментальні карти); дискусія.
Розділ II. ГЕОГРАФІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ І ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ		
Тема 1. Вплив компонентів природи на життєдіяльність людини		
Установлює взаємозв'язки між природними умовами та розселенням людей [12 ПРО 3.3.1-1] Пояснює просторові відмінності типів поселень у різних природних умовах [12 ПРО 2.2.1-1] Аналізує адаптацію людини та господарської діяльності до природного середовища [12 ПРО 2.1.1-1] Обґрунтовує вплив діяльності людини на трансформацію природного і просторового середовища [12 ПРО 3.3.1-2]	Розвиток людських поселень в умовах різних кліматичних поясів. Від села до мегалополіса: урбанізація як форма просторової організації населення. Простір і повсякденне життя: житло, транспорт, інфраструктура. Людина як чинник змін природного середовища.	Аналіз тематичних карт і кліматодіаграм; робота в групах. Проектна діяльність (макети, мініпроекти); кейс-метод; робота в групах; дискусія. Проектна діяльність (макети, мініпроекти); робота в групах з різними джерелами інформації. Кейс-метод; робота в групах з різними джерелами інформації; рефлексія навчального досвіду.
Тема 2. Просторова ідентичність і формування культури населення		
Вирізняє спільні та відмінні просторові ознаки культурних явищ [12 ПРО 3.2.1-1] Установлює взаємозв'язки між простором і культурним різноманіттям [12 ПРО 3.3.1-1]	Просторова ідентичність і культурні особливості населення: мова, одяг, їжа, традиції та звичаї. Локалізація культур у просторі.	Порівняльний аналіз культурних явищ; дискусія; обговорення кейсів. Робота з тематичними картами; створення мультимедійних продуктів (ментальні карти, презентації, колажі, лепбуки).

Аналізує трансформацію культурних процесів під впливом глобалізації [12 ПРО 2.1.1-1]	Просторові прояви глобалізації: мобільність, міграції, цифрові кочевники, «розмивання» культурних особливостей народів, міжнародний туризм.	Аналіз тематичних даних та інфографіки; створення мультимедійних продуктів (презентації, ментальні карти); дискусія; кейс-метод.
Тема 3. Простір і формування економіки в різних країнах світу		
Описує економічні процеси з урахуванням просторових чинників [12 ПРО 2.2.1-1] Аналізує інформацію про територіальну організацію господарства [12 ПРО 2.1.1-1] Пояснює причини глобальних просторових проблем і шляхи їх розв'язання [12 ПРО 3.4.1-1]	Концентрація економічної діяльності у просторі. Сучасні форми територіальної організації господарства в різних країнах світу. Доступ до природних ресурсів, екологічні ризики, ресурсні конфлікти, дефіцит води.	Аналіз географічних карт; робота в групах з різними джерелами інформації. Аналіз географічних карт; робота в групах з різними джерелами інформації. Робота в групах з різними джерелами інформації; проєктна діяльність; дискусія.
Тема 4. Просторові нерівності та якість життя населення		
Аналізує просторові відмінності рівня та якості життя населення [12 ПРО 2.1.1-1] Пояснює взаємозв'язок між рівнем соціально-економічного розвитку територій і доступом населення до ресурсів та послуг [12 ПРО 3.3.1-1] Оцінює простір як чинник соціальної справедливості, безпеки та сталого розвитку [12 ПРО 3.1.1-2]	Поняття просторової нерівності та соціально-економічної диференціації територій. Центр і периферія: міські та сільські території, депресивні регіони. Доступ до освіти, медицини, транспорту, інфраструктури та безпечного середовища як просторовий чинник якості життя. Регіональні відмінності якості життя населення в Україні та світі.	Аналіз тематичних карт та статистичних показників; робота в групах з порівняльними таблицями; кейс-метод; дискусія; Кейс-метод; дискусія; створення мультимедійних продуктів (інфографіки, ментальні карти). Кейс-метод; дискусія; створення мультимедійних продуктів (інфографіки, ментальні карти).

Тема 5. Простір, безпека і ризики сучасного світу		
Пояснює просторову природу природних, техногенних і соціальних ризиків [12 ПРО 2.2.1-1] Аналізує вплив просторових загроз на життєдіяльність людини та суспільства [12 ПРО 3.3.1-2] Застосовує просторове мислення для оцінки ризиків і прогнозування розвитку територій [12 ПРО 3.4.1-1]	Просторові ризики та безпека. Природні загрози та їх просторове поширення. Техногенні та соціальні ризики: промислові зони, транспортні коридори, зони конфліктів. Просторове планування як інструмент зменшення ризиків і підвищення безпеки територій.	Аналіз тематичних карт та схем; кейс-метод; моделювання ситуацій; робота в групах з різними джерелами інформації. Аналіз тематичних карт; моделювання ситуацій; робота в групах з різними джерелами інформації. Аналіз тематичних карт та схем; моделювання ситуацій; проектна діяльність; робота в групах з різними джерелами інформації.
Розділ III. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОСТОРУ		
Аналізує та інтерпретує інформацію про сучасні просторові виклики [12 ПРО 2.1.1-1] Перетворює просторову інформацію з однієї форми в іншу [12 ПРО 2.2.1-2] Застосовує просторове мислення для прогнозування розвитку територій [12 ПРО 3.4.1-1]	Просторові виклики XXI століття: прискорення урбанізації, міграційні кризи, зміни клімату. Геоінформаційні системи і цифровий простір сучасної людини. Людина і простір майбутнього: «розумні міста», сталий розвиток територій.	Робота з онлайн-картами; аналіз даних і графіків; дискусія; проектна діяльність. Створення мультимедійних продуктів (презентації); робота з ГІС, онлайн-картами; аналіз даних. Робота в групах з різними джерелами інформації; проектування, 3D-моделювання; рефлексія навчального досвіду.

ПРИКІНЦЕВА ЧАСТИНА

Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів / учениць

Оцінювання результатів навчання учнів і учениць в межах курсу «Простір і людина» здійснюється відповідно до концептуальних засад Нової української школи та спрямоване на визначення рівня сформованості ключових компетентностей і досягнення очікуваних результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та профільної середньої освіти.

Система оцінювання має компетентнісний і діяльнісний характер та орієнтується не лише на перевірку знань, а передусім на визначення здатності учнів та учениць застосовувати набуті знання і вміння у навчальних і життєвих ситуаціях.

В процесі навчання доцільно застосовувати такі **види оцінювання**:

- **формувальне оцінювання** - здійснюється впродовж навчання з метою відстеження індивідуального поступу учнів і учениць, надання зворотного зв'язку та корекції навчальної діяльності;
- **поточне оцінювання** - спрямоване на визначення рівня засвоєння навчального матеріалу за окремими темами;
- **підсумкове оцінювання** - проводиться після завершення розділів або курсу для встановлення рівня досягнення очікуваних результатів навчання;
- **самооцінювання та взаємооцінювання** - сприяють розвитку рефлексії, відповідальності навичок критичного мислення.

Об'єкти оцінювання:

- сформованість понять і уявлень про просторові та природничі процеси;
- уміння встановлювати взаємозв'язки між природними, соціальними та економічними явищами;
- здатність аналізувати, інтерпретувати та узагальнювати інформацію з різних джерел (карти, статистичні дані, цифрові ресурси);
- навички застосування географічних і дослідницьких методів;
- уміння використовувати геоінформаційні системи та цифрові інструменти;
- здатність аргументовано висловлювати власну позицію;

- рівень сформованості екологічної та громадянської відповідальності;
- результати індивідуальної та групової навчальної діяльності.

Інструменти оцінювання:

- усні відповіді, участь у дискусіях, обговореннях;
- письмові роботи (відкриті та тестові завдання, аналітичні відповіді);
- робота з картами, аналіз даних, виконання ГІС-завдань;
- навчальні та дослідницькі проєкти (індивідуальні та групові);
- створення мультимедійних продуктів (презентації, інфографіка, ментальні карти тощо);
- виконання кейс-завдань;
- використання цифрових інструментів оцінювання (онлайн-тести, інтерактивні платформи).

Критерії оцінювання:

- розуміння змісту навчального матеріалу;
- уміння застосовувати знання у нових ситуаціях;
- рівень сформованості аналітичних і дослідницьких умінь;
- самостійність і логічність мислення;
- якість представлення результатів діяльності;
- рівень сформованості ключових компетентностей.

Оцінювання навчальних досягнень учнів і учениць має бути:

- прозорим і зрозумілим;
- систематичним і різноманітним за формами;
- спрямованим на підтримку навчального поступу;
- доброзичливим і мотивувальним;
- таким, що забезпечує своєчасний і конструктивний зворотний зв'язок.

Особлива увага приділяється оцінюванню не лише результатів, а й процесу навчальної діяльності, зокрема активності учнів і учениць, їхньої участі в командній роботі та здатності застосовувати знання для аналізу реальних ситуацій.

Програма має рекомендаційний характер і реалізується закладами загальної середньої освіти відповідно до Державного стандарту базової та профільної середньої освіти.

Курс є міжгалузевим вибірковим та впроваджується на основному рівні з урахуванням освітніх потреб здобувачів освіти, профілю академічного ліцею, індивідуальних освітніх траєкторій учнів і учениць, а також кадрового та матеріально-технічного забезпечення закладу освіти. Реалізація курсу здійснюється за вибором закладу освіти та/або здобувачів освіти.

Педагогічні працівники закладу освіти мають право визначати послідовність вивчення тем в межах розділів, добирати форми, методи і засоби навчання, за умови досягнення очікуваних результатів навчання, визначених цією програмою.

Орієнтовний навчальний час, види навчальної діяльності та форми оцінювання можуть коригуватися відповідно до навчального плану закладу освіти та особливостей організації освітнього процесу.

Реалізація програми передбачає можливість інтеграції з іншими освітніми галузями. Конкретні способи інтеграції визначаються педагогічними працівниками з урахуванням освітніх цілей і умов навчання.

В процесі використання цифрових ресурсів, геоінформаційних систем та онлайн-платформ забезпечується дотримання принципів академічної доброчесності, авторського права, інформаційної безпеки та захисту персональних даних.

Викладання курсу «Простір і людина» за цією програмою рекомендовано вчителям географії та економіки з використанням міжпредметних зв'язків. Зміни до нормативно-правових актів у сфері освіти, ухвалені після оприлюднення цієї модельної програми, можуть впливати на особливості її реалізації.

Програма є результатом авторської розробки, належить Ісаєву Ярославу Олександровичу. Програму розроблено відповідно до чинних нормативних документів Міністерства освіти і науки України. Використання матеріалів програми можливе лише для організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти з обов'язковим посиланням на автора.

Програму розроблено в межах проєкту КРИЦЯ: Підтримка відновлення Криворізького району, що фінансується Великим Герцогством Люксембург та впроваджується LuxDev - Люксембурзьке агентство з розвитку співробітництва, у партнерстві з PROMAN та BDF і за методичної підтримки експертів БО «ЗМІСТ».

Зміст цієї програми є виключною відповідальністю PROMAN і жодним чином не може вважатися таким, що відображає погляди Великого Герцогства Люксембург.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Державний стандарт базової середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п>
4. Державний стандарт профільної середньої освіти (проект) / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-р>
6. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта) / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>
7. Географія: навчальні програми для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень) / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua>

ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КУРСУ

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua>
2. Всеукраїнська школа онлайн: платформа дистанційного та змішаного навчання. URL: <https://lms.e-school.net.ua>
3. Google Earth: сервіс візуалізації просторових даних. URL: <https://earth.google.com>
4. Google Maps: картографічний вебсервіс. URL: <https://maps.google.com>

5. OpenStreetMap: відкрита карта світу. URL: <https://www.openstreetmap.org>
6. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
7. World Bank Data: глобальна база статистичних даних. URL: <https://data.worldbank.org>
8. Human Development Reports: доповіді про людський розвиток Програми розвитку ООН. URL: <https://hdr.undp.org>
9. Eurostat: статистичне бюро Європейського Союзу. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
10. Sustainable Development Goals: цілі сталого розвитку ООН. URL: <https://sdgs.un.org>
11. NASA Earth Observatory: науково-інформаційний ресурс про Землю. URL: <https://earthobservatory.nasa.gov>
12. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC): міжурядова група експертів зі зміни клімату. URL: <https://www.ipcc.ch>
13. National Geographic Education: освітні ресурси з географії. URL: <https://education.nationalgeographic.org>
14. Gapminder: платформа візуалізації статистичних даних. URL: <https://www.gapminder.org>
15. Our World in Data: аналітичні матеріали та візуалізації глобальних процесів. URL: <https://ourworldindata.org>
16. Tableau Public: сервіс для візуалізації даних. URL: <https://public.tableau.com>
17. National Geographic Maps: картографічні ресурси. URL: <https://www.nationalgeographic.com/maps>
18. NotebookLM: вебсервіс Google. URL: <https://notebooklm.google/?hl=uk>
19. The World Factbook: довідник країн світу. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook>
20. Canva: онлайн-сервіс для створення інфографіки та візуальних матеріалів. URL: <https://www.canva.com>
21. Google Workspace: набір хмарних сервісів для спільної роботи. URL: <https://workspace.google.com>
22. Padlet: онлайн-дошка для спільної роботи. URL: <https://padlet.com>
23. Esri CityEngine: програмне забезпечення для моделювання міського середовища. URL: <https://www.esri.com/en-us/arcgis/products/esri-cityengine>
24. GeoGuessr: інтерактивний ресурс для розвитку просторового мислення. URL: <https://www.geoguessr.com>

Зазначені ресурси можуть використовуватися для організації дослідницької, проєктної, аналітичної та інтерактивної діяльності учнів і учениць. Вибір конкретних ресурсів здійснюється педагогічним

працівником з урахуванням технічного забезпечення закладу освіти, рівня підготовки здобувачів освіти та дидактичної мети заняття.